

Otilia Hedeșan

Povestirea vieții și reconfigurarea profesiei

Prezentarea care urmează are ca punct de plecare cercetările efectuate împreună cu colegii mei Corina Sîrbu, de la Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca și Gabriel Troc, de la Universitatea „Babeș–Bolyai” din Cluj-Napoca în cadrul unui proiect intitulat *Ethnological Practice in Romania during Communism and its Implications for the Present State of the Discipline*.

Este vorba despre un proiect al cărui idee centrală a fost formulată și argumentată de către Corina Sîrbu și care are, după părerea mea, întâi de toate, o justificare intrinsecă: nu avem, deocamdată, decât texte absolut conjuncturale și extrem de lacunare despre *istoria etnologiei* (sau, să spun poate mai exact, a *studiilor de folclor și a etnografiei*) în România comunistă. Două capitole puse în finalul unor *Istorii ale folcloristicii românești* (Vrabie 1968: 393–425 și Bîrlea 1974: 552–580), câteva *bibliografii* (Mușlea 2003, Bugeanu–Dăncuș–Fochi–Taloș 2004, Cârstean 2003) care nu se extind, însă, pe întreaga perioadă, un studiu aplicat asupra destructurării cercetărilor românești privitoare la culturile populare în anii cincizeci (Datu 2005: 142–189) și două texte cu caracter autobiografic (Mușlea 1980: 5–48, Pavelescu 1990: 7–87) – iată un bilanț sec, însă, desigur nu foarte ofertant pentru cercetătorul dornic să se dedice acestei probleme de studiu. Pauperitatea bibliografiei este frustrantă, cu atât mai mult cu cât, pe de o parte, o mare parte dintre reprezentanții importanți ai acestui domeniu de cercetare sunt, încă, în viață și, pe de altă parte, disciplinele etnologice în învățământul universitar românesc se află, în prezent, într-o situație (eufemistic spus) de criză. Nevoia unei asemenea cercetări poate fi, cred, atunci formulată foarte limpede *mutatis mutandis* și preluând ce este de preluat din afirmațiile lui Vintilă Mihailescu: „Îmi permit atunci să mă gândesc, în continuare, că a privi înapoi fără mânie pentru a ne evalua moștenirea pe care o reprezentăm pentru noi înșine, nu numai că nu este un gest inutil, dar ar putea fi și o terapie benefică pentru această criză de creștere pe care o traversăm ca societate și chiar ca indivizi. Perioada prin

care am trecut — și care ne-a petrecut prin viață — a fost orice altceva decât o paranteză istorică. În orice caz, personal îmi displace profund ideea de a mă considera o paranteză a propriei mele existențe; e prea multă lene sau ipocrizie în această soluție. Altfel spus, tranziția prin care trecem ca societate este un fel de rit de trecere pentru fiecare dintre noi. Și ca oricare rit de trecere, presupune o moarte simbolică și o renaștere, o despărțire de noi înșine și o transfigurare; pe scurt, ceva mai mult decât o simplă schimbare de macaz” (Mihăilescu 1999: 6).

În aceste condiții, este evident că prezentarea istorică a etnologiei românești din cea de-a doua jumătate a secolului trecut este unul dintre subiectele *de făcut* în prezent. Problema care se formulează imediat secvent este *cum* anume se poate realiza cât mai eficient și cu cât mai multă proprietate, cât mai fidel și, totodată, cât mai echilibrat acest studiu extrem de complex, extrem de dificil și foarte greu de temperat în glisările sale ideologice și virtualitățile sale partizane.¹

Demersul de cercetare pe care personal îl am în vedere este unul complex și îl imaginez deopotrivă ca un proiect de interpretare bibliografică și de reevaluare metodologică a ceea ce s-a lucrat în această perioadă. În cadrul discuției de față, voi prezenta, însă, doar acea secvență a cercetărilor care uzează de povestirile vieții în vederea restituirii, pe cât posibil, a cadrelor sociale, politice și umane extrem de nuanțate în cadrul cărora a fințat ceea ce suntem obișnuiți să numim — și ceea ce numesc aici prin convenție — cercetarea etnologică² în România comunistă.

Ideea de a dezvolta un traiect de cercetare care să se structureze pe seama efortului de a înregistra povestiri ale vieții principalilor actori ai etnologiei românești din perioada comunistă îi aparține Corinei Sîrbu și are o dublă motivație.

Mai întâi, un demers de prezentare a practicii cercetărilor de teren prin recursul la convorbiri ample, vizând restituirea povestirilor vieții, a fost făcute la noi cu succes, pentru epoca interbelică, de Rostás Zoltán, în *Monografia ca utopie, Interviuuri cu Henri H. Stahl* (Rostás 2000) respec-

¹ Subiectul a fost cercetat mai intens pentru o parte din țările foste comuniste, Polonia, Cehia, Slovacia și Ungaria. Vezi în acest sens Hann–Sárkány–Skalník 2005.

² Nu ignor că în perioada comunistă în România termeni preferați a fost aceia de *folclor* – ca studiu al componentei spirituale a vieții tradiționale, respectiv *etnografie* – ca studiu al componentei materiale a vieții tradiționale. Riscând să aproximez până la granița infidelității față de concepte, optez, totuși, pentru conceptul de etnologie, ca o disciplină supraordonată studiilor de folcloristică și etnologie, preferând caracterul mai sintetic al acestui concept.

tiv în *Sala luminoasă. Primii monografiști ai Școlii Gusti* (Rostás 2003). Iar, în al doilea rând, privite global, studiile de folclor, etnografie și etnologie pe decupajul temporal care mă interesează sunt suficient de variate, atât tematic, cât și metodologic ori ca structură textuală, însă pot fi identificate doar cu mare greutate texte în care autorii să dea detalii concrete despre felul în care desfășurau cercetarea, despre teren și condițiile în care l-au practicat, despre împrejurările care i-au condus la scrierea unei cărți, ori despre condițiile care au blocat finalizarea uneia sau alteia dintre ideile lor. (O excepție în acest sens sunt cazurile lui Ion Mușlea și Gheorghe Pavelescu (vezi supra) sau volumul de amintiri, multe din teren, al Luciei Apolzan (Apolzan 1998) – însă în toate cele trei cazuri, autorii sunt formați, de fapt, în epoca interbelică, țin de școlile de cercetare din acea perioadă, doar prin jocul întâmplării ei au mai continuat să activeze, o vreme, în perioada comunistă.) Caracterul imperios necesar al acestei serii de informații, poate fi, de asemenea, motivat printr-o frază a lui Vintilă Mihăilescu: „Într-adevăr câți dintre cercetători au considerat util să-și prezinte produsele investigațiilor lor dimpreună cu procesul sinuos al obținerii lor, așa cum a făcut-o, de pildă, Claude Lévi-Strauss în *Tropice triste?* Decenți, majoritatea închid ușile bucătăriei atunci când își invită colegii la festinul operei lor academice. Or, mai ales într-o situație ca aceea a antropologiei, această decență riscă să devină păguboasă” (Mihăilescu 1999: 6).

Rescriind ce este de rescris, miza majoră a acestei serii de povestiri ale vieții comunicate, cum spuneam, de principalii actori ai acestor discipline, este aceea de a configura partea ascunsă a lucrurilor, bucătăria disciplinei, ghemul complicat și diversificat de motivații care au făcut, în cele din urmă, ca etnologia românească din perioada comunismului să arate așa cum arată. În mod indirect, această analiză își propune să formuleze și ipoteze privitoare la situația actuală a cercetărilor etnologice în România.

Voi focaliza, acum, asupra celor douăzeci de texte pe care le-am produs (personal) până în prezent în cadrul acestor cercetări.³ Sunt texte care

³ Este vorba despre înregistrările făcute cu (în ordinea cronologică a producerii): Nicolae Constantinescu, Universitatea din București; Sabina Ispas, Institutul de Folclor al Academiei Române, București; Sanda Golopenția, Brown University, Povience; Constantin Eretescu, Brown University, Providence; Ion Șeuleanu, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca; Georgeta Stoica – Muzeul Satului, București; Silviu Angelescu, Universitatea București; Jordan Datcu, Institutul de Istorie și Teorie Literară al Academiei Române, București; Ion Talos, Universitatea din Köln; Ion Cuceu, Institutul Arhiva de Folclor a Academiei Române din Cluj-Napoca; Nicolae Bot – Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca; Ion Ghinoiu,

reproduc circa șaptezeci de ore de discuție (și înregistrare) și care variază ca stil, ca dimensiune (între o oră și jumătate și nu mai puțin de șase–șapte ore pentru un interlocutor/o poveste a vieții), ca aplomb, ca mod de abordare a problemei. Talentul de povestitor al celui intervievat, spiritul său de observație și de autoanaliză sunt responsabile de rezultatele finale ale discuției în aceeași măsură cu capacitatea subsemnatei de a mă adecva, de la caz la caz, la modul de a comunica al interlocutorilor mei. Rând pe rând, a trebuit să joc roluri pe care le ocupam, de obicei, în raport cu persoanele intervievate sau să conștientizez noi relații, conjuncturale, cu acestea. Astfel:

- am fost studenta căreia i se expun date, dar în fața căreia se arborează aproape automat discursul didactic, *ex cathedra*, cu toate convențiile, omisiunile și nesinceritățile de rigoare;
- am fost tânăra colegă care îndrăznește să abordeze subiecte spinoase și care merită să beneficieze, din cauza aceasta, de povestiri ample, bogate în comentarii de substanță, pline de detalii adesea suculente;
- am fost autoarea unei viitoare cărți de istorie a etnologiei în epoca comunistă, deci o persoană care trebuie tratată cu deferență, deoarece în curând, descriind perioada, va face aprecieri critice și va propune ierarhii;
- am fost cercetătoarea unei teme cel puțin incomode dacă nu scandaluoase, de care e mai precaut să te ții la distanță dacă nu să o ataci direct, poate o descurajezi în acest proiect;
- am fost prietena care trebuie să știe cum au decurs lucrurile, fiindcă cineva trebuie să știe și fiindcă cel care povestește simte o nevoie presantă de a le spune.

Reevaluând raporturile personale cu toate aceste povestiri ale vieții și, implicit, cu autorii lor, resimt acum, la începutul analizei acestora, nevoia de a-mi asuma preceptul cercetării informației *sine ira et studio*. Nu am uitat frustrarea de a nu fi aflat anumite lucruri; dar mai ales resimt o uriașă responsabilitate în ceea ce privește povestirile celor care m-au tratat ca prieten. Nu ignor că o parte din informațiile comunicate de aceștia nu

Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române, București; Mirjana Maluckov, Muzej Vojvodine, Novi-Sad; Anne Guillermeau, Universitatea Catolică, Milano; Radu Răutu, Institutul de Antropologie, București; Alina Ciobănel, Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române, București; Paul Drogeanu, Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române, București; Șerban Anghelescu, Muzeul Țăranului Român, București; Adrian Vicol, Institutul de Etnografie și Folclor din București; Ilie Moise, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu.

se adresează unui fond special de arhivă, sau unui compendiu de istorie a etnologiei românești din epoca comunistă, ci îmi sunt destinate în mod exclusiv, ele nu ar fi fost spuse altcuiva, ceea ce face ca demersul meu să dezbateze sub auspiciile acestei probleme morale: ce se poate face cu povestirea vieții, cât din ea se poate comunica și cât trebuie să rămână în amintirea efemerei întrevederi în cadrul căreia a fost spusă.

Trecând, acum, dincolo de aceste chestiuni de principiu și de deontologie a cercetării și insistând asupra conținutului textelor pe care le analizez, voi observa că departe de a se menține în limita prezentării destinului personal și de a reconstrui narativ cariere, aceste texte evocă contexte administrative, politice, științifice, culturale, descriu relații interumane, desenează portrete ale unor personalități, dar ceea ce mi se pare cel mai important este faptul că glisând spre anumite noduri semantice și focalizând asupra acestora, manifestându-și fațăș preferința pentru ele, aceste povestiri participă la elaborarea unui model – este drept că destul de difuz și doar în câteva situații conștientizat – a ceea ce însemna, de fapt, *a fi etnolog/a face etnologie* în România comunistă.⁴

Notez, din capul locului, că subiecții mei au început să lucreze în acest domeniu în mod efectiv din jurul anilor 1960⁵ și au continuat să i se integreze până în jurul anilor 1972. Este un interval de timp de mai bine de un deceniu, care marchează o evoluție a disciplinei de la epoca quasi-totalei ignoranțe de dinainte de 1958 până la adevăratul fenomen cultural al valorii de disciplină – pilot pentru umanoarele românești, pe care o aveau studiile de folclor în România anilor '70.

Când vorbesc despre quasi-ignoranța privitoare la etnologie înainte de 1958 – un an de răscruce pentru istoria disciplinei, anul preluării unui curs intitulat *Folclor literar românesc*, la Facultatea de Filologie din București, de către Mihai Pop – am în vedere o serie de informații convergente din povestirile pe care le am înainte:

⁴ În întreaga perioadă doar doi etnologi români au formulat tranșant observații despre cercetarea etnologică, despre filosofia acesteia, despre proiectele sale majore, despre metodologiile pe care se poate baza. Este vorba despre Pop 1998 și Bîrlea 1969.

⁵ O singură excepție de la acest caz, Adrian Vicol, care a funcționat ca angajat al Institutului de Folclor încă de la înființarea acestuia, din 1949. Pentru a simplifica, însă, discuțiile de față, diferențele dintre povestea sa și cea a celorlalți intervievați vor fi trecute, tacit, pe planul al doilea. Indirect, aceasta înseamnă că analiza pe care o propun vizează construirea narativă a profesiei de etnolog după trecerea „întunecatului/obsedantului” deceniu al șaselea, căruia este necesar să i se destineze o discuție separată.

- Sanda Golopenția își amintește despre cursurile ținute de Mitu Grosu înainte de 1958: *Erau niște cursuri anoste. Se preda... se luau speciile la rând. Se preda numai literatură, dar, bine, nu aș face o crimă din asta. Eram facultate de filologie, deci era normal că centrul era pe literatură. Dar, când se predau speciile, se făceau un fel de comentarii cu citate, el citea mai mult decât vorbea, avea un fel de șfială, sau un fel de percepție a vidului propriu, nu-mi dau seama de ce, dar vorbea înghesuit și fără convingere. Deci practic era un curs zero. Și cursurile nu erau proaste pe vremea aceea.*
- Iordan Datcu sintetizează amintirile despre același curs: *Dacă ar fi fost să rămân la ceea ce s-a predat în facultate, mai bine-zis la ceea ce nu s-a predat, nu aș fi făcut nici cea mai mică pasiune pentru acest domeniu, pentru că profesorul de folclor din anii aceia era Mitu Grosu, un semidoct care își preda cursul după Istoria literaturii române vechi a lui Cartoian și, în același timp, îi certa pe studenți să nu folosească această carte pentru că este una burgheză.*⁶
- Nicolae Bot comentează, în registru mult mai dur, autoironic, nepriecerea sa de tânăr asistent – însă aceasta este, mai exact spus, ignoranța școlii care l-a instruit și, de fapt, a disciplinei pe care o practica, la momentul istoric dat – pus să coordoneze studenți în cercetarea de teren: *...mergeam în sat, dar nu aveam nici o metodă, întrebam: nu știi vreo cântare, leliucă? și dacă știa, notam; dar nu era vorba, atunci, de obiceiuri, de credințe...*

La capătul celălalt al intervalului, dimpotrivă, ne întâmpină sub denumirea (posibilă) de generația '70 un grup de tineri care urmaseră cursurile lui Mihai Pop, dar și Cercul de Poetică (coordonat de Mihai Pop și Alexandru Rosetti), care făcuseră fonologie cu Emanoil Vasiliu, care citiseră cât se poate de mult Mircea Eliade, care făcuseră, deja, teren în echipe complexe,

⁶ Cele două comentarii sunt extrem de interesante, deoarece priviți dinspre prezent, Sanda Golopenția și Iordan Datcu se plasează la distanțe foarte mari unul de celălalt. Analistă subtilă a relațiilor de comunicare dintre cercetător și subiectul său, excelentă terenistă dar și teoreticiană a studiului în teren, unul dintre primii etnologi români care au modelat diverse fenomene ale culturii populare utilizând concepte ale structuralismului, semioticii, pragmaticii, semanticii cognitive, Sanda Golopenția pare tot ce poate fi mai diferit în raport cu Iordan Datcu, un cercetător interesat de dimensiunea istoricistă a disciplinei, cantonat în descrierea de fapte și în restituirea de documente. Totuși, în raport cu ignoranța consubstanțială a celor care înainte de 1958 desenau frontierele acestor discipline, punctul lor de vedere este, iată, unul similar.

unde alături de cercetători români experimentați mergeau, adesea, diverși etnologi străini.⁷

Revenind, acum, la povestirile vieții, voi nota că principalele *noduri semantice* în jurul cărora acestea se construiesc sunt următoarele.

1. Narațiunea foarte amănunțită a *deciziei* de a face etnologie;
2. Prezentarea *unui eveniment* din prima perioadă a carierei, care funcționează ca o adevărată probă de foc a apartenenței la domeniu și *susține corectitudinea deciziei luate*;
3. Prezentarea *unei întâmplări semnificative* care îl orientează pe cercetător către o temă proprie, un teren aparte, o specie de cercetare, urmând ca *o bună parte din activitatea sa să fie legată de acest lucru*;
4. (În general atunci când interlocutorul nu optează pentru nr. 3.) prezentarea unui *cursus honorum*, cu insistență pe momentele de pasaj de la o etapă a carierei la alta;
5. (În relație cu toate cele patru teme predilecte de mai sus) prezentarea unei *personalități al cărei model a influențat activitatea celui interviuat* și de care este legată, în diverse feluri, cariera sa;
6. Relațiile cercetării cu ambianța politică a epocii. (Informații asupra acestui subiect au fost obținute direct, prin selecția interlocutorului, de la toți cercetătorii români aflați, în prezent, în emigrație⁸ și de la cei câțiva etnologi cu deschidere către antropologia culturală.⁹ În celelalte cazuri informațiile asupra acestui subiect au fost obținute în urma unor întrebări suplimentare, iar în unele cazuri, interlocutorii s-au eschivat de la răspuns.)

Deoarece prezentarea oricât de succintă a tuturor acest *topoi* ai povestirilor despre profesia de etnolog în România comunistă necesită o discuție extrem de amănunțită (și cronofagă), voi descrie, în liniile sale fundamentale, doar cazul primului nod semantic, insistând asupra deschiderilor pe care utilizarea povestirii vieții ca intermediar al cunoașterii domeniului o permite.

Primul nod semantic care se regăsește, fără excepție, în relatări este momentul *deciziei de a face etnologie*. Ceea ce pare firesc la o privire exte-

⁷ Este generația care a absolvit Facultatea de Litere din București și care îi include pe Ioan Petru Culianu, Silviu Anghelcu, Paul Drogeanu, Șerban Anghelcu și Radu Popa.

⁸ Adică Sanda Golopenția, Constantin Eretescu și Ion Talos.

⁹ În mod special este vorba despre interviul cu Paul Drogeanu, dar și, mai moderat, despre înregistrările cu Ion Cuceu și Șerban Anghelcu.

rioară, căci această decizie poate fi înțeleasă ca un *rit preliminar* integrării într-un domeniu, începe să devină fascinant și revelator pentru definirea disciplinei, în condițiile în care se reflectează puțin asupra cauzelor care i-au determinat pe etnologii români să aleagă acest domeniu. După documentele de care dispun, aceste cauze sunt:

- Un profesor charismatic atrage atenția tânărului inteligent, însă încă nedecis în privința viitorului său asupra interesului pe care îl reprezintă etnologia. În povestirile pe care le am la dispoziție, acest episod apare la foarte mulți subiecți (Sanda Golopenția, Constantin Eretescu, Silviu Angelescu, Paul Drogeanu, Șerban Anghelescu), în toate cazurile, însă, fiind vorba despre un singur personaj care pare să fi reușit, prin propria sa prestață, prin propriul model, să determine această orientare: profesorul bucureștean Mihai Pop.
- Un tânăr sârguincios însă fără un interes aparte pentru domeniul etnologiei scrie, în condiții nedeterminate, o lucrare interesantă despre cultura tradițională românească, sau alcătuiește o colecție de texte folclorice pasabilă. Deși pe parcursul studiilor nimeni nu depune eforturi speciale de formare a sa, la absolvire i se oferă un post în cercetarea etnologică. Toate cazurile de această factură au în centrul lor pe Ion Mușlea, directorul Institutului Arhiva de Folclor a Academiei Române din Cluj–Napoca.
- Un tânăr dornic de noutate și anume de o noutate covârșitoare și pregnantă optează pentru etnologie deoarece aici poate fi convertit orice fel de studiu (istoria religiilor, mitologie, semiotică, structuralism, pragmatică, filosofie ș.a.m.d.).
- (Din păcate) un tânăr optează pentru folclorică deoarece își dă seama că nu are șanse să se afirme în alt domeniu umanistic, în speță în domeniul științelor literaturii, domeniu în care exigența este una sporită.

Iată situații extrem de diverse, care, înainte de a fi urmărite în implicațiile lor, cred că, de fapt, converg spre o realitate indubitabilă, care tinde să devină una din caracteristicile etnologiei române din epoca comunistă: *la etnologie nu se merge, ci se ajunge* în urma unui eveniment fulgurant însă determinant, care perturbază un destin uman oarecare orientând o persoană în această direcție.

Spațiu de sosire după o aventură intelectuală fascinantă sau după un eșec în altă direcție cu reguli mai ferme, etnologia românească din perioada comunistă se dovedește, după povestirile pe care le analizez aici, un

domeniu al libertății, unde se pot practica experimente inacceptabile în alte discipline, unde se pot invoca bibliografiile, autori și teorii indezirabile altundeva, o disciplină deschisă, cu o apetență consubstanțială pentru interdisciplinaritate.

Privite în ele însele, toate aceste caracteristici sunt pozitive și ele sunt, desigur, responsabile de succesul de care s-au bucurat studiile etnologice la noi în perioada 1960–1980.¹⁰ Din păcate, această euforie a deschiderii și a interdisciplinarității, care a făcut din etnologie o disciplină foarte frecventată în perioada la care mă refer — aproape un gen de cunoștință care funcționa ca un pașaport de trecere spre cercurile intelectuale snob — și care euforie a transformat etnologia într-o *disciplină-umbrelă* pentru o serie întreagă de alte preocupări (interzise în epocă, în special istoria religiilor, studiile de magie populară ș.a.m.d.) a determinat, ca efect pervers, și un dezinteres absolut pentru definirea unor cadre mai restrânse ale disciplinei, pentru alcătuirea unui set de concepte operaționale și pentru definirea acestora.

Ceea ce în perioada comunistă nu părea o limită, ci, dimpotrivă, o fantastică propensiune, are ca efect, în prezent, imposibilitatea etnologiei române de a se autodefini, de a-și reconstrui un sistem instituțional și de a se re/motiva ca profesie.¹¹

Reutilizând informațiile din povestirile vieții, pe seama cărora construiesc această demonstrație, observ că ceea ce dăduse vigoare etnologiei din perioada comunistă era existența unor adevărați manageri de disciplină, iar mărturiile pe care le am la dispoziție îi prezintă pe Mihai Pop, respectiv pe Ion Mușlea ca ocupând aceste poziții. Uzând de metode complet diferite, cum ar fi șarmul personal, intervenția confidențială, reorientarea elegantă sau protecția discretă (Mihai Pop), ori propunerea fățișă, bruscă a unui avantaj într-un moment

¹⁰ O trecere în revistă oricât de rapidă a bibliografiei din această perioadă nu poate ignora studiile de poetică și semiotică a folclorului publicate în deceniul al șaptelea, în special în Revista de Etnografie și Folclor, de Mihai Pop, Sanda Golopenția. Liliana Ionescu-Ruxândoiu sau Monica Brătulescu; de formalizările matematice ale folclorului propuse de Stanca Fotino și Solomon Marcus; de traducerile în românește din formalismul rus (V. I. Propp, Boris Tomașevski), din naratologia franceză (Tzvetan Todorov, Claude Bremond), dar și din antropologia structurală franceză (Claude Lévi-Strauss) sau școala semiotică de la Tartu (I. M. Lotman), de studiile de mitologie ale lui Andrei Oișteanu, Romulus Vulcănescu sau Mihai Coman.

¹¹ Exemplul cel mai pregnant care exprimă această adevărată criză de identitate îl reprezintă, după mine, dificultățile pe care le au, în prezent, secțiile de *etnologie* din universitățile românești de a se acredita și, implicit, de a defini (prin planuri de învățământ și programe) *meseria de etnolog în România postcomunistă*.

– limită al existenței – (Ion Mușlea), fiind mereu în mijlocul scenei (Mihai Pop), sau, din contră, veghind, discret și de pe margine, ca oportunitățile să nu fie irosite (Ion Mușlea), cei doi capi ai etnologiei românești de la începutul deceniului al șaptelea au izbutit să creeze un corp de profesioniști aproape din nimic și, totodată, au reușit să configureze acest corp în așa fel încât acesta să asigure îndeplinirea scopurilor științifice importante ale disciplinei, dar și acceptabilitatea sa politică.

Din păcate, acest gen de selecție, salutar la timpul respectiv, s-a dovedit, în timp, un alt element de configurare a profesiei de etnolog român în care precedentul inhibă prezentul. În locul unor criterii clare, care să funcționeze ca o fișă a postului de etnolog, ori ca un *minimum minimorum* al acceptabilității pe acest teritoriu științific, vechiul model era bazat pe inspirație, bună credință, bune intenții și foarte intense relații personale. În lipsa lui Mușlea sau Mihai Pop¹², însă, noii șefi ai etnologiei române nu pare să fi avut nici charisma, nici intuiția, nici generozitatea poate că nici autoritatea și puterea de a selecta oamenii care să practice acum această profesie. Puse cap la cap cu convingerea exprimată în povestirile pe care lucrez aici *că face etnologie cine nu reușește să facă studii literare*, toate aceste trăsături ale etnologiei comuniste se reconvertesc în tot atâtea handicapuri pe care etnologia română de astăzi le include și care au condus-o în criză.

Discuția pe idei prezentate rezumativ și nu pe excerpte din povestirile înregistrate mi-a permis o prezentare mai sintetică a problematicii, dar, totodată, a și exclus nenumăratele nuanțe pe care le aduce cu ea fiecare relatare în parte. Asumându-mi aceste simplificări, închei prin a sublinia utilitatea procedurii asupra căruia discutăm astăzi, acesta al producerii/colecționării de povestiri ale vieții în forțarea dimensiunilor unui domeniu de studiu, în extinderea granițelor acestuia în vederea aprofundării cunoașterii. În cazul concret discutat, povestirile vieții etnologilor români care au lucrat în epoca comunistă, mi-au deschis/și ne deschid o poartă foarte generoasă spre o lume extrem de complexă și de problematică. A o analiza înseamnă, uneori, pur și simplu a o traduce în conceptele operante ale metadisursului etnologic actual, alteori, a o psihanaliza...

¹² Singura excepție de la această neputință a actualilor *leaderi* ai școlilor românești de etnologie este Irina Nicolau, care a reușit, în foarte scurta sa trecere pe la Muzeul Țăranului Român să determine o serie de tineri să se orienteze în această direcție de studiu.